

Sanly diktatorlyk

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 24 января, 2025

Sanly diktatorlyk SANLY DIKTATORLYK

Meri gülümsiräp «Eý Hudaý, düýn agşam meni biri düşege saldy, kimkä eýsem?» diýdi.

Günbatarda populýar roman ýazmagyň esasy talaby hökmünde şu jümle görkezilýär. Özüne çekiji eseriň hökmany tema süňňi sudy:

Hudaý – din-ynanç...

Meri – asylzadalyk, baýlyk...

Gülümsireme – ýumor...

Agşam – syrlylyk...

Düşege salmak – seksuallyk...

Kimkä eýsem – gyzyklanma...

Gürrüňi şuňa getirmekçi:

– Amerikan tehnologiýa monopoliýasy näderejede azatlykçy?

– Amerikan tehnologiýa monopoliýasy adamlaryň nämäni pikirlenmelidigini, nämäni ýazmalydygyny boýnuna dakýarmy?

– Amerikan tehnologiýa monopoliýasy öz hatarynda bolmadygy ýok saýýarmy?

Kän üstünde durulmadyk-jedeli edilmedik hakykat bilen ýüzleşme wagty gelmedimi?

Adamlar Facebook, Youtube, Instagram, Twitter ýaly düşünmäge mejburmy?

Berk mejbury çäre bilen ýüzbe-ýüz bolduk: Bu global kompaniýalar «Meniň kesgitleň çäklerimiň içinde pikirlenmäge, ýazmaga mejbursyň» diýýärler, başga hili «romany» kabul edenoklar!

– Meniň diýenime senem «diktator» diýersiň.

– Meniň diýenime senem «bilim» diýersiň.
– Meniň diýenime senem «genosid» diýersiň.
«Diňe meniň dogrymyň» tarapyny tutmaly borsuň...»
«Meniň ýalňys diýenime senem ýalňys diýersiň...»
«Ýöne meniň kesgittän düşünje çygrymyň içinde jedellesmeli bolarsyň, ýogsam seni çygyrdan çykaryp zyňaryn!»
Imperializmiň sanly (sifrowoý, dijital) diktatorlygy
«azatlykçylyk» – «öwrülişik» ady bilen ýuwtdurylýar!

• **BAŞGASYNYŇ KELLESI BILEN PIKIRLENMEK**

Agalyk ediji güýji arkaly amerikan tehnologiýasy islendik maglumaty monopoliýasy astyna alyp, dünýäni gysymynda saklamak isleýär.

Müň ýyl öň ýeri – ekini, mülki...

Baş ýüz ýyl öň guraly – zawod-fabrigi...

Ýüz ýyl öň maliýäni – puly ele geçiren bir goşawuç kişi – topar...

Şu günüň iň uly ykdysady barlygy informasiýa eýeçiligini – informatikanyň güýjüni häkimiýeti astyna alýar.

Hem:

Günümüzde uly güýje öwrülen informasiýanyň diňe isleýän hakykatynda ulanylmagyna rugsat berýär. Adamy ýüklän «kodlary» arkaly emeli aňly robota öwürýär.

Eýsem, orta çykan bu sistema-düzgüne «demokratiýa» diýip bilerismi?

Demokratiýa – maglumaty paýlaşma we her dürli maglumaty edinme azatlygydyr.

Diktatorlyk bolsa, hemme maglumaty bir elde saklama hökmürowanlygydyr.

«Aň inženerligi» merkezi amerikan tehnologiýasy size demokratiýa getirýärmä, ýa bolmasa diktatorlygy boýnuňyza dakýarmy?

Maglumat bir taraply bolsa, karara gelme mehanizminde mesele ýüze çykjagy belli dälmi?

Bir ölçegli düýpli üýtgeşme bilen garşy-garşy geldik.

Hakykat şu:

Informasiýany-maglumaty öz isleýişleri ýaly işläp, taslap, sizi öz kelleleri bilen pikirlendirmek isleýärler.

Olar her aýdanlaryny hakykatdyr öýdüp gaýtalaýan «totyguş» döretmek isleýärler.

Diňe maglumatyň däl, analitik düşünjäniňem tepbedini okaýarlar.

Hawa, garşyňyza täze «tebigy aýyklama» bar we muny amerikan global tehnologiýasy amala aşyrýar.

Dünýä çaltlyk bilen basyşçy-awtoritar režimiň astyna sokulýar!

• HOWPLY ÜÝTGEŞME

Sesiňizi eşidýän ýaly bolýaryn: «Biziň elimizden näme gelýär?» Ýeke jümlelik jogap bereýin:

– Köp polýusly-bäsdeşçi dünýä zerurlygymyz bar, özem hemme meselede...

Ýeke polýusly dünýäde amerikan gegemoniýasy adamy-tebigaty «dowzaha» iteklemäge dowam edýär. Soňky ýyllarda bu näçinji uruş? Çünki:

ABŞ global kompaniýalarynyň eli bilen tapawutly garaýyşlaryň beýan edilmegine idin bermeýär. «Sen biziň atamyz, sen näme diýseň şol bolar» diýenedijiligini boýnumyza dakýar!

Seretseňizläň: ABŞ-nyň gözünde Wenesuelanyň liderleri Ugo Çawes diktatordy, Maduro diktatordy. Birnäçe ýyl bäri bu ýurda berk sanksiýa goýup gelýärdiler.

Ukraina urşy sebäpli ABŞ düýnki gün Orsyýete nebit sanksiýasyny goýansoň, Wenesuela bilen gepleşik geçirmäge başlady! Ýeri, näme üýtgedi? Amerikan hökümeti muny Eýran hökümeti bilenem edýär! Ýeri, näme üýtgedi?

Her bolýan zadyň hakykatlygyny ABŞ öz bähbidine görä dizaýn edýär we sizden islendik meselede amerikan kellesine görä bolmagyňyzy isleýär.

Howatyrlandyryjy gelejek bilen ýüzbe-ýüz bolduk.

Dialektik düşünje – tezis-antitezis aradan aýyrdylýar. Tesis gönüden-göni sintez hökmünde hödürlenýär. Hiç bir çaprazlyk kabul edilmeýär. Dialog öz ýerini monologa berýär...

Bu babatda her garşylyklaýyn garaýyş – antitezis jezalandyrylýar. Mysal bereýin:

Şu sahypada «genosid dil duşmanydyr» diýip, Osmanlynyň ermeni

dilini nähili goraýşyny ýazdym.

Muny wideoýazgy görnüşine öwren ODATV-ä YouTube ýaýlym gadagançylygyny goýdy! Nämemiş, bu «duşmançylykly leksikonmys!»

ABŞ global tehnologiýa kompaniýalarynyň eli bilen syýasy ideologiýasyny «azatlyk – adam hukuklary» maskasy bilen dünýäniň boýnuna dakýar. «Meniň senarileşdiren temamda ýazarsyň» diýýär:

«Merini zorlan diktator Putindir!»

Munuň tersini subut edýän ýeke delil diňläsleri gelenok.

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazetini, 10.03.2022 ý. Publisistika